
บทความวิจัย

**การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
: ข้อสรุปจากการลงพื้นที่ของบัณฑิตกองทุน
ปี 2545-2546 จังหวัดพัทลุง**

**Administration and Management of Village and Urban
Community Fund : According Data Collected by a Group
of Graduate Scholarship Subtends (Bandit Kingston)
of the Years 2002-2003 From all Village Area of
Pattalung Province.**

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง

พช.ม. (การพัฒนาชุมชน)

Damrongsak Kaewpheng

M.A. (Community Development)

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Department of Social Science, Faculty of Humanities and Social Science, Thaksin University

สุภาคย์ อินทองคง

สม.ม. (มานุษยวิทยา)

Supark Intongkong

M.A. (Anthropology)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนภาคใต้ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

Community Learning Center of the Southern, Songkhla Province

Abstract

This report is an evaluation of the project given by the government to increase the effectiveness of an administration and management of village and urban community fund : according data collected by a group of graduate scholarship subtends (Bandit Kingston) of the years 2002-2003 from all village area of Pattalung province.

The purpose of this study is to evaluate an appropriateness and capability of the project that whether it could be able to support its implementation following the project aims by considering from a process of implementation of the fund, good and bad factors both supporting and obstructing to gather the project goal, establishment of a networking process, learning organization with connection to each other, and to obtain some indicators of community strength. The CIPP Model given by **Stufflebeam** had been used for this evaluation. A data resources consisted of 344 in number of village and urban community fund of Pattalung province those had been completed by doing applied research in their village and reports of graduate scholarship students. Most data had been collected by using 12 specific forms with some of additional data from documents concerned, including data from group discussion and participant observation, all data were conducted and synthesized to be a project evaluation following the issues mentioned by considering the project purposes.

A finding of the evaluation are as follows :-

1. **An administrative and management system of fund.** Most people of Pattalung had a good understanding in government policy on village and urban community fund and realized that it had every important and more benefit due to be a capital plow for creating new work, income to reduce lending from outside and to stimulate a grass root economic of community. This fund had been sun by the board of committee who has a good knowledge and more ability. To control borrowing money from this fund, they had a good particular rule issued by board to select their member to be a good borrower. Accounting of their fund seem to have some problems at the time of starting, because of lacking knowledge and understanding. A limitation of time for returning money of the fund also made them to be trouble in their investment. while, its outcome of managing fund helped them to has an opportunity in their investment for expanding a business and developing their career. Beside, this implementation helped them to set a learning network and working together of various partners. So by doing this, it become an important power for further community development.

2. **An implementation system of borrower.** The borrower brought sum of money those they borrowed to invest in a career that they needed and they could administrate it to get success according to its purposes. Most of them had used this money for investing in agriculture career in which they had enough knowledge and experience. A community capital also had been used as a factor of this implementation. By doing this, it led them to get more success. They could expand an old career and set a new one. This success could help them to create their family and community to be permanent, sustainable and self-sufficient.

3. **An administration of this fund of Pattalung.** It could be able to get a successfulness according to its purposes. Most had been administrated systemically and had a protection system both in economic and social. People knowledge for doing an accounting of credit and debit of family helped them to reduce all unnecessary payment. While, they could economized and increased their saving continuously.

4. **A good side important factor effected to manage fund.** It was found that people and fund members participated in implementing of the fund, board of committee had enough knowledge, ability and experience, clear management and merit system, and it could be checked. They also had grouped themselves and established a various networks to exchange a learning process data and information and experiences including co-operation to each other. But, a bad side important factor was that some people had bad attitude and lacked of understanding about its purposes, orders and principle of the fund. The board of committee also lacked of understanding in their role and duty. Therefore, they could not play their role completely. A consideration to approve sum for lending had not merited and not covered all members, including lacking of monitoring and checking and lacking of actual support from organizations concerned.

5. **An implementation of the fund of Pattalung.** It could be able to create a learning network in community and organizations outside the community both official and private sectors to enhance and support a career enterprise and fund management. But an important indicator of a strength of community was that people had own career and income increasingly, all members had a good conducts and participation in community activities, leaders also had good knowledge and merit and a good community management.

บทคัดย่อ

การประเมินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ข้อสรุปจากการลงพื้นที่ของบัณฑิตกองทุน ปี 2545-2546 จังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสามารถในการสนับสนุนให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเพียงใด โดยดูจากกระบวนการดำเนินงานของกองทุน ปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของโครงการ การสร้างกระบวนการสร้างเครือข่าย องค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน และได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน รูปแบบของการประเมินใช้ CIPP Model ของ Stufflebeam แหล่งข้อมูลประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดพัทลุง จำนวน 344 กองทุน ที่ผ่านการ

ลงพื้นที่ปฏิบัติงานและจัดทำสารนิพนธ์ของนิสิตบัณฑิตกองทุน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบรายงานต่างๆ (บร. 1-12) และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะตามประเด็นที่กำหนด โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลัก การประเมินค้นพบดังนี้

1. ระบบการบริหารจัดการกองทุนประชาชนในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่เข้าใจในนโยบายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างดี และเห็นว่ามีมีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมาก ที่ช่วยให้มีทุนหมุนเวียน ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ลดการพึ่งพิงเงินภายนอก และช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน ในการทำงานมีคณะกรรมการกองทุนที่มีความรู้ความสามารถ โดยมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ก่ออยู่และการคัดเลือกผู้ก่ออยู่ตามระเบียบของกองทุน การทำบัญชีของกองทุน ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในช่วงแรกๆ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ และการกำหนดชำระเงินคืนก็ยังเป็นข้อจำกัด ในการลงทุนของผู้ก่ออยู่บ้าง ส่วนผลผลิตจากการบริหารจัดการกองทุนทำให้ผู้ก่ออยู่มีโอกาสได้กู้ในการลงทุน ขยายกิจการและพัฒนาอาชีพนอกจากนี้ได้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่างๆจึงเป็นพลังที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนต่อไป

2. ระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนได้นำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพและดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ลงทุนด้านการเกษตร ซึ่งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ประกอบกับได้นำเอาทุนชุมชนมาเป็นปัจจัยในกระบวนการดำเนินกิจการ จึงทำให้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีการขยายกิจการในอาชีพเดิม เสริมอาชีพใหม่ สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวและชุมชนอย่างยั่งยืนและพึ่งตนเองได้

3. การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดพัทลุง สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ การบริหารกองทุนส่วนใหญ่กระทำอย่างเป็นระบบ มีการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม โดยประชาชนรู้จักการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ประหยัดและออมมากขึ้น

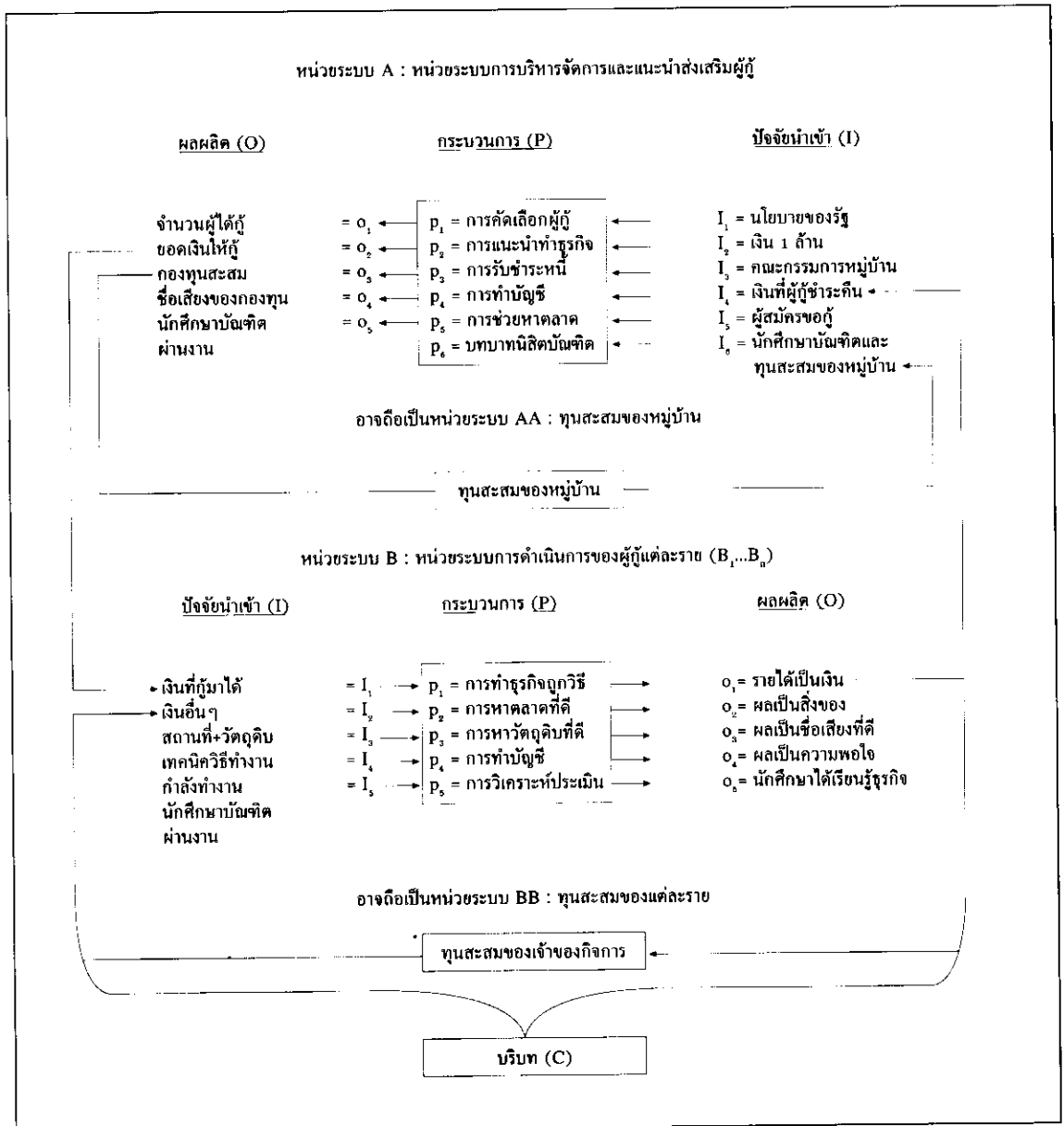
4. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุน ที่เป็นด้านบวกที่สำคัญคือ ประชาชนและสมาชิกกองทุน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุน คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ระบบการบริหารงานที่โปร่งใสเป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้ และมีการรวมกลุ่มและเครือข่ายต่างๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ ตลอดจนการประสานการทำงานร่วมกันกับภาคอื่น ส่วนปัจจัยที่เป็นด้านลบที่สำคัญคือ ประชาชนบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ดี และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ระเบียบและหลักเกณฑ์ต่างๆ ของกองทุนคณะกรรมการขาดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ที่ไม่เป็นธรรมและทั่วถึง รวมทั้งขาดการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานและการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. การดำเนินงานของกองทุนจังหวัดพัทลุง ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนและองค์กรภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพและการจัดการกองทุน ส่วนตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนที่สำคัญคือ การมีอาชีพและรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชน สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ผู้นำมีความรู้และมีคุณธรรม มีระบบการบริหารจัดการชุมชนที่ดี

ԼՌԱՆՆ

[illegible]

แผนภาพข้างล่างนี้ แสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ซิฟพีโมเดล” (CIPP Model) ซึ่งประกอบดังนี้

จากแผนภาพนี้ แสดงภาพรวมของการดำเนินงาน
ของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบการบริหารจัดการและ
แนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A) โดยมีหน่วยระบบ
สะสมทุน (หน่วยระบบ AA) เป็นหน่วยระบบพ่วง สำหรับ
หน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้าได้แก่ I มีกระบวนการใน
การทำงาน ได้แก่ P และมีผลผลิต ได้แก่ O ดังปรากฏ
ตามรายการต่าง ๆ ในแผนภูมิ

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบการดำเนินกิจการของ
ผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B) โดยมีหน่วยระบบสะสมทุน
(หน่วยระบบ BB) เป็นหน่วยระบบพ่วง หน่วยระบบ B
คล้ายกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้
แต่ละคนมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการ
ของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการ
และมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B
คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B
และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจน
ช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ
B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้
กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วย
ระบบ A และ B เช่น สภาพภูมิประเทศและประชากร
ของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ
และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ (2544 : ณ-ญ) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในแผนพัฒนาฉบับที่
9 (2545-2549) ที่เกี่ยวกับการปรับโครงสร้างการพัฒนา
ชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและ
การพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เน้นการพัฒนา
กระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เป็นฐานรากที่มั่นคงของ

สังคม มีการระดมพลังแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนที่ทุกฝ่าย
มีส่วนร่วม

2. การแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและ
ในเมืองภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน
สังคม ที่มุ่งเน้นการปรับกระบวนการผลิต และการจัดการ
แก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นองค์รวม เชื่อมโยงกัน
อย่างเป็นระบบ เน้นที่คนจนด้วยการพัฒนาศักยภาพ
เพิ่มขีดความสามารถให้คนจนก่อร่างสร้างตัวพึ่งตนเอง
มากขึ้น และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาเชิงระบบ
และโครงสร้าง

3. การสร้างความเชื่อมโยงของการพัฒนาชนบท
และเมืองอย่างเกื้อกูล เพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ
และสังคมให้เท่าเทียมกัน

4. การจัดการพื้นที่เชิงบูรณาการที่ยึดพื้นที่การกิจ
และการมีส่วนร่วม และเตรียมความพร้อมขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความคิดและระบบดี เพื่อให้ทุกภาค
ส่วนในสังคมร่วมกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความ
โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของ
รัฐบาล เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของ
หมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและ
พัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ปัญหาและเสริมสร้าง
ศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน
ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 9
และแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ
ฐานราก จากนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ดังกล่าว สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ (2544 : 1) ได้กล่าว
ถึงปรัชญาและประโยชน์ของกองทุนที่สำคัญคือ

1. ปรัชญาของกองทุน คือ เสริมสร้างสำนึก
ความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต
และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญา
ของตนเอง เกื้อกูลผลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน
และชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน
ราชการ เอกชน และประชาสังคม กระจายอำนาจให้
ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

2. ประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ก่อให้เกิดรายได้เป็นการกระจายรายได้ อันเกิดจากการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพ เกิดเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาศักยภาพของชุมชน สร้างและพัฒนาความคิดประชาธิปไตยในชุมชน เกิดการฟื้นตัวเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยให้สังคมชุมชนหมู่บ้านดีขึ้น ลดปัญหาเสียดิน ยกระดับคุณภาพชีวิต และช่วยให้คนในสังคมชุมชนมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น สร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2544 : 2) กล่าวถึงนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งความพร้อมของคน/ครอบครัว การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้าน/ชุมชน ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้าน/ชุมชนเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ เป็นต้น

2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน/ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้าน/ชุมชนโดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและการจัดการกองทุน

4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสมิมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานสภาพัฒนาการ (2545 : 1-7) ได้ศึกษาความสำเร็จของชุมชนกับการใช้วัฒนธรรมเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนมี 3 ปัจจัยคือ

1. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน และตัวชี้วัดความสำเร็จได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน รายได้ของชุมชน กำลังซื้อของใช้ที่จำเป็นของประชาชน และเสถียรภาพ/ความมั่นคงของชุมชน

2. รูปแบบร่วมกันของชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยตัวชี้วัดลักษณะร่วมกัน คือ โครงสร้างและขนาดชุมชน การรวมกลุ่มของคนในชุมชน การบริหารจัดการองค์กรชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนชุมชน และการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพผลผลิต

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัฒนธรรมเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน พบว่ามีทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กล่าวคือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ การรวมกลุ่มกัน ความเป็นเครือญาติ พาก้อง การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการไว้อย่างชัดเจน การมีใจรักที่จะทำงาน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานของภาครัฐให้การช่วยเหลือในลักษณะการอบรมให้ความรู้ต่างๆ การศึกษาดูงาน การจำหน่ายและการตลาด

จากผลการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการติดตามส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยสำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสภาพัฒนาการ (2544 : ก-ง) พบว่า กระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคือ การสร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือการเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนโดยประชาชน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกองทุน ประกอบด้วยปัจจัยทางบวกที่สำคัญที่สุดคือ นโยบายของรัฐบาลที่มีให้มีการตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและปัจจัยทางลบที่สำคัญที่สุดคือ ความไม่เข้าใจและความไม่เชื่อมั่นต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การสร้างเครือข่ายภาคีระหว่างชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่เข้มแข็งไม่สามารถพึ่งตนเองได้กับชุมชนหมู่บ้านที่เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

วิธีการศึกษา

การดำเนินการศึกษากครั้งนี้ ได้ทำการประเมินผลเชิงปฏิบัติการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ขั้นการศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้กำหนดประชากรในการประเมิน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดพัทลุง จำนวน 344 กองทุน ที่ผ่านการลงพื้นที่ปฏิบัติงานและจัดทำสารนิพนธ์ของนิสิตบัณฑิตกองทุน

3. ขั้นการใช้กรอบความคิดทฤษฎีหรือต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซิฟพีโมเดล” (CIPP Model) วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่ทำการเก็บข้อมูล

4. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบรายงานต่างๆ (บร. 1-12) บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

5. ขั้นการประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะตามประเด็นที่กำหนด โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลัก

ผลการศึกษา

1. สภาพและการบริหารจัดการกองทุน

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามนโยบายของรัฐบาล กรณีจังหวัดพัทลุง พบว่าสามารถจัดตั้งกองทุนได้ครบทุกหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้กำหนดเป้าหมายไว้ 674 กองทุน จำแนกเป็นกองทุนหมู่บ้าน 655 กองทุน และกองทุนชุมชนเมือง 19 กองทุน จึงเป็นการกระจายและสร้างโอกาสให้ชุมชนมีแหล่งเงินทุนในการสร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือนได้ครอบคลุมในจังหวัด

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีทั้งสิ้น 82,264 ราย การสมัครจะต้องถือหุ้นหรือมีเงินฝากสัจจะไว้ที่กองทุนอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลจากการออมทรัพย์ของสมาชิก ณ เดือนเมษายน 2548 รวมเป็นเงิน 75,638,408 บาท ส่วนการกู้เงินเพื่อลงทุนของสมาชิกกองทุนมี 71,087 ราย เป็นเงิน 11,799,876,000 บาท ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงทุนด้านการเกษตรมากที่สุด จำนวน 50,851 ราย เป็นเงิน 886,800,000 บาท รองลงมาจำเงินกู้ไปลงทุนด้านค้าขาย อุตสาหกรรม และอื่นๆ ตามลำดับ สำหรับการชำระคืนเงินกู้ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การชำระคืนเป็นราย ปี มี 62,857 ราย เป็นเงิน 1,162,331,300 บาท และชำระคืนเป็นรายงวด มี 8,230 ราย เป็นเงิน 17,656,300 บาท และมีสมาชิกกองทุนที่ทำผิดสัญญาการชำระคืนเงินกู้ มี 768 ราย เป็นเงิน 9,296,987 บาท

2. ระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A)

2.1 การจัดการบริหารกองทุน พบว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากที่ช่วยให้ประชาชนในจังหวัดพัทลุง ทำให้มีทุนหมุนเวียน ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ลดการพึ่งพิงเงินนอกระบบ ทั้งช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและทำให้เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการ ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ แต่การนำนโยบายมาใช้ในช่วงแรก ประชาชนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับกองทุน อยู่บ้าง โดยคิดว่าเป็นเงินให้เปล่าที่ไม่ต้องใช้คืน ต่อมาเมื่อมีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีนิสิตบัณฑิตกองทุนช่วยประสานทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างส่วนราชการและชุมชน ปัญหาดังกล่าวจึงลดลงและสามารถบริหารจัดการกองทุนได้ดีมีคุณภาพขึ้น

สำหรับเงินหนึ่งล้านบาทถือเป็นปัจจัยนำเข้าที่มีความสำคัญในระดับรองลงมา ที่เป็นเงินทุนให้ชาวบ้านได้นำไปสร้างงานสร้างอาชีพ ที่รัฐบาลจัดสรรให้หมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้ประชาชนนำเงินทุนไปสร้างงาน

สร้างอาชีพ โดยโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารให้ดำเนินงานตามเกณฑ์ของคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แต่มีบางหมู่บ้านต้องล่าช้าอยู่บ้างที่มีปัญหาในการนำเกณฑ์ของกองทุนมาใช้กับหมู่บ้าน/ชุมชนมุสลิม จึงต้องปรับเกณฑ์ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมมุสลิมสำหรับหมู่บ้านหรือชุมชนขนาดใหญ่ เงินกู้อาจไม่เพียงพอเนื่องจากเงินกู้มีจำกัด ทำให้เกิดอาชีพใหม่หรือต่อยอดอาชีพเดิมได้น้อย

ส่วนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนได้คัดเลือกตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุน พ.ศ.2544 มีคณะกรรมการ 10-15 คน บางหมู่บ้านมีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือที่ปรึกษา การคัดเลือกสมาชิกในหมู่บ้านแต่ละกองทุนมีส่วนร่วมเลือกสรรขึ้นมา ซึ่งส่วนใหญ่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของกองทุน และส่วนหนึ่งมีประสบการณ์เรื่องการบริหารจัดการกองทุนอื่นมาก่อน หรือเป็นผู้นำที่สมาชิกไว้วางใจ การศึกษาของคณะกรรมการกองทุนมีตั้งแต่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาถึงระดับปริญญาตรี อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่าคณะกรรมการกองทุนบางส่วนมีเวลาร่วมกิจกรรมกองทุนไม่มากนัก เนื่องจากจะต้องประกอบอาชีพหลักของตน อีกทั้งการทำงานของคณะกรรมการไม่มีค่าตอบแทน จึงหาคนอาสาทำงานยาก นอกจากนี้ การอนุมัติโครงการขอเงินกู้ที่ไม่เป็นธรรม และขาดทักษะการทำระบบบัญชีตามระเบียบกองทุน สิ่งเหล่านี้ทำให้กองทุนมีประสิทธิภาพลดลง

การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครขอู้ พบว่ามีการออกระเบียบไว้อย่างชัดเจน อาทิ เป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 6 เดือนถึง 1 ปี มีความประพฤติเรียบร้อย มีความซื่อสัตย์ เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือและมีผู้ค้ำประกันและมีเงินลงทุนอย่างน้อย 1 ไร่ เป็นต้น การขอู้ต้องยื่นใบคำขอู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาอนุมัติ และการศึกษาพบว่าผู้ขอู้ส่วนมากยังขาดความรู้ในการเขียนโครงการขอู้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอู้ ส่วนการเงินชำระคืนของสมาชิกกองทุนทุกคน

มีความเข้าใจถึงการชำระหนี้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีการประชุมชี้แจงจากคณะกรรมการกองทุน โดยนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคารและนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้ หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน ซึ่งผู้กู้ส่วนมากสามารถชำระคืนครบถ้วนตรงตามเวลากำหนด สำหรับกองทุนที่เป็นชุมชนมุสลิมใช้การบริจาคหรือคำบำรุงหรือค่าธรรมเนียมแทนดอกเบี้ย

2.2 กระบวนการบริหารกองทุน พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการกองทุนได้พิจารณาตามระเบียบของกองทุน ซึ่งการออกระเบียบข้อบังคับของแต่ละกองทุนแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมกับสภาพบริบทในแต่ละหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนส่วนมากมีความเห็นว่าเป็นธรรมและเป็นที่พอใจส่วนการอนุมัติเงินกู้ได้พิจารณาคัดเลือกเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยมีโครงการขอู้เงินที่ระบุวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ในทางการตลาด มีความคุ้มค่าต่อการลงทุน และมีบางกองทุนที่ได้พิจารณาความรับผิดชอบของผู้กู้จากความต่อเนื่องในการฝากเงินสัจจะออมทรัพย์มาประกอบด้วย อย่างไรก็ตามการอนุมัติเงินกู้มีคณะกรรมการบางส่วนมีความไม่เป็นกลางที่เกื้อกูลประโยชน์กับพวกพ้องของตน ได้ส่งผลให้เกิดความแตกแยกในชุมชน นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนขาดการพิจารณาโครงการขอู้ อย่างละเอียดและจริงจัง จึงทำให้เสี่ยงต่อความล้มเหลวและมีปัญหาการใช้เงินกู้คืน

ส่วนการแนะนำวิธีทำธุรกิจนั้น ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านอาชีพเสริม และสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน่วยงานราชการ โดยมีนิสิตบัณฑิตกองทุนที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน/ชุมชนมีบทบาทมากในการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อพูดคุยแนะนำการทำธุรกิจเกี่ยวกับการซื้อ การนำปัจจัยการผลิตเพื่อเป็นการลดรายจ่าย รวมถึงการแนะนำให้ผู้กู้สามารถหาอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้และโอกาสในการทำธุรกิจได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือตลาดให้กับผู้กู้ยังดำเนินการอยู่น้อยมาก เนื่องจากผลผลิตส่วนใหญ่เป็น

ทางด้านการเกษตร สมาชิกส่วนมากมีประสบการณ์เดิมในการจำหน่ายผลผลิตที่ได้ผ่านการพัฒนาที่ได้มาตรฐาน และตรงตามที่ต้องการของตลาด จึงมีตลาดรองรับผลผลิตเหล่านั้น ทั้งที่มีพ่อค้าคนกลางมาซื้อผลผลิตถึงที่หรือ นำผลผลิตไปขายตลาดใกล้บ้าน และมีหน่วยงานภาครัฐ อาทิ สำนักงานพัฒนาชุมชน กรมการค้าภายใน สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรม ที่ช่วยหาตลาดอยู่บ้าง แต่หากเมื่อมีผลผลิตที่เหมือนกันจำนวนมากในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้ผลผลิตเกินความต้องการของตลาดราคาจึงตกต่ำ

สำหรับการทำบัญชีของกองทุน ในช่วงแรกคณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชี เนื่องจากไม่มีความรู้และประสบการณ์มาก่อน แต่เมื่อสำนักงานพัฒนาชุมชน และศึกษานอกโรงเรียน ได้จัดอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี จึงทำให้มีพัฒนาการในการทำบัญชีดีขึ้น สามารถจัดทำบัญชีรายได้ รายจ่าย และการทำงานบรรลุได้ และการศึกษาพบว่า การกำหนดชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยต้องไม่เกิน 1 ปีนั้น เป็นข้อจำกัดในการลงทุนประกอบอาชีพของผู้กู้ ประกอบกับผู้กู้บางรายมีรายได้น้อย ทำให้การชำระหนี้ไม่ทันเวลา จึงต้องกู้เงินนอกระบบมาชำระหนี้กองทุนแทน

2.3 ผลผลิตของระบบการบริหารจัดการและ
แนะนำส่งเสริมผู้กู้ ทำให้ผู้กู้มีโอกาสกู้ได้มากกว่าครั้งหนึ่งของจำนวนสมาชิกกองทุน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.41 แต่ก็พบว่าหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีขนาดใหญ่จำนวนสมาชิกและผู้กู้มีมาก ทำให้ไม่สามารถจัดสรรเงินให้ผู้กู้ได้หมดทุกคน ส่วนยอดเงินให้กู้ของกองทุนนั้นอยู่ในระดับสูง เนื่องจากส่วนมากมีการกู้ไปเกือบหมด แต่มีผู้กู้บางรายที่เงินกู้ยังไม่เพียงพอต่อการลงทุนเพื่อสร้างอาชีพใหม่ เพราะการพิจารณาเงินให้ยังอยู่ในอัตราที่ต่ำ นอกจากนี้การบริหารจัดการกองทุนได้ส่งผลกระทบโดยตรงที่ได้ช่วยให้ผู้กู้มีโอกาสขยายกิจการด้านการเกษตร การค้าการขาย และการลงทุนได้มาก มีแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพต่อไป ประกอบกับการกู้ยืมไม่ก่อทุกข์ยากมากนัก ทำให้กองทุนมีเงินทุนสะสมเพิ่มขึ้น สามารถปล่อยเงินกู้ได้มาก จึงนับ

ได้ว่าเป็นความสำเร็จของรัฐบาลที่ช่วยให้ชุมชนเข้าใจกระบวนการบริหารจัดการกองทุนร่วมกันของประชาชน

ส่วนผลกระทบโดยอ้อมนั้น การที่คณะกรรมการกองทุนมีประสบการณ์จากการบริหารงานมาก่อน มีความเสียสละในการทำงานและเรียนรู้อยู่เสมอ จึงเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจ มีกระบวนการทำงานร่วมกันจนเกิดเครือข่ายการเรียนรู้และทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกองทุน นิสิตบัณฑิตกองทุน และหน่วยงานของรัฐ ได้ส่งผลให้เกิดกระบวนการกลุ่มเป็นพลังในการแก้ปัญหาและการพัฒนาอาชีพ ที่มีการใช้ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น โดยการกระตุ้นให้สมาชิกได้ตระหนักการใช้จ่ายเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด นอกจากนี้ผู้กู้บางรายมีความคิดในการดำเนินการและประกอบอาชีพโดยไม่กู้หนี้จากแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยแพง การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี และคำนึงถึงการบริโภคเองก่อนและขายเมื่อมีตลาดที่แน่นอน สิ่งเหล่านี้ทำกองทุนมีศักยภาพและความเข้มแข็งขึ้น

3. ระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B)

สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดพัทลุง ได้นำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพและดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลายแตกต่างกันของผู้กู้แต่ละราย ส่วนใหญ่ลงทุนด้านการเกษตร ด้านการค้าขาย และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนและบริการ ตามลำดับ เพื่อให้เห็นภาพรวมถึงบริบทเฉพาะตัวของผู้กู้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของผู้กู้ ดังนี้

3.1 บริบทเฉพาะตัวของผู้กู้แต่ละราย พบว่าผู้กู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการดำเนินกิจการด้านต่าง ๆ อีกทั้งได้ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา จากเจ้าหน้าที่และนักวิชาการให้คำแนะนำ การดำเนินกิจการ และจากตำรา เอกสารและวารสารต่างๆ มีผู้กู้บางรายที่ไม่เคยมีความรู้มาก่อน แต่ด้วยความสนใจ จึงได้พยายามหาความรู้จากผู้รู้ที่ประกอบอาชีพเช่นเดียวกัน ส่วนทรัพย์สินในการดำเนินการของผู้กู้ส่วนใหญ่เป็นของ

ตนเอง สิ่งเหล่านี้จึงทำให้ผู้ผู้สามารถนำเงินไปลงทุน
ดำเนินการประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม
พบว่าผู้ผู้บางรายยังขาดความรู้ความสามารถในด้าน
การตลาด แต่หากได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องจะทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้

อาชีพหลักของผู้ผู้ ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักด้านการ
เกษตรอยู่ก่อนแล้ว มีบางรายมีอาชีพหลักรับราชการ
รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง ค้าขาย อุตสาหกรรมในครัวเรือน
และบริการ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเงินกองทุนหมู่บ้านจึงเป็น
อีกทางเลือกหนึ่งให้กับสมาชิกในการประกอบอาชีพ
เพื่อต่อยอดหรือเสริมอาชีพเดิม สร้างอาชีพเสริมให้
เกิดขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่น ส่วนรายได้ของครอบครัวผู้ผู้
มีมากกว่ารายจ่าย กล่าวคือรายได้อยู่ในช่วง 3,000-52,000
บาท/เดือน รายจ่ายอยู่ในช่วงระหว่าง 2,500-30,000
บาท/เดือนสำหรับหนี้สินจากการกู้ยืมนำไปประกอบอาชีพ
และเป็นทุนการศึกษาให้ลูกหลาน ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้กับ
ธนาคาร มีผู้ผู้บางรายเป็นหนี้กับนายทุนนอกระบบภายใน
ชุมชน และหนี้สินจากการยืมในวงเครือญาติ

3.2 ปัจจัยนำเข้าของของผู้ผู้แต่ละราย พบว่า
การกู้เงินกองทุนของสมาชิกแต่ละรายแตกต่างกันออกไป
ตั้งแต่ 8,000-50,000 บาท ส่วนใหญ่ได้รับการอนุมัติตามที่
ขอ ผู้ผู้ส่วนใหญ่มีสถานที่และวัตถุดิบอยู่ในท้องถิ่น
ของตน เทคนิควิธีการทำงานส่วนใหญ่จากทักษะ
ประสบการณ์งานอาชีพเดิม ที่เรียนรู้จากภูมิปัญญา
ของบรรพบุรุษ และจากผู้รู้หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งใน
และนอกชุมชน ส่วนกำลังแรงงานที่ใช้เป็นแรงงานใน
ครัวเรือน ที่ช่วยกันทำหรืออาจจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน
กันตามความเหมาะสม มีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนิน
กิจการประมาณ 3,000-30,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ผู้
แต่ละรายและลักษณะของแต่ละกิจกรรม

3.3 กระบวนการของผู้ผู้แต่ละราย พบว่า
จากที่ผู้ผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ดำเนิน
กิจการมาก่อน ประกอบกับได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจาก
เจ้าหน้าที่มาให้ความแนะนำ จึงสามารถนำเงินที่กู้มา
ไปเสริมทุนต่อยอดกิจการเดิม เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน

ในการประกอบอาชีพ ช่วยสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้
กับครอบครัว สามารถทำกิจการได้อย่างต่อเนื่องและถูกวิธี
แต่ก็พบว่ามีผลผลิตบางอย่างที่ตลาดต้องการมากแต่ไม่
เพียงพอกับความต้องการของตลาด ส่วนการหาตลาดนั้น
ผู้ผู้แต่ละรายจะมีวิธีการหาตลาดที่แตกต่างกันทั้งที่มีพ่อค้า
มาติดต่อรับซื้อผลผลิตถึงบ้านตลาดในชุมชนหรือใกล้เคียง
หรือสมาชิกในครัวเรือนเป็นแม่ค้าส่งเองโดยไม่ต้องพึ่งพ่อค้า
คนกลาง มีผู้ผู้บางส่วนได้การรวมกลุ่มกันเพื่อหาตลาด
ส่งสินค้าและผลิตภัณฑ์ไปนอกชุมชน

3.4 ผลผลิตของผู้ผู้แต่ละราย พบว่า ผู้ผู้
มีผลผลิตสามารถใช้และบริโภคในครอบครัว และส่วน
ที่เหลือสามารถนำไปจำหน่าย สร้างรายได้ซึ่งอยู่ระหว่าง
1,700-80,000 บาท/เดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภท
ของการดำเนินกิจการและผู้ประกอบการแต่ละรายและ
ผลผลิตที่เป็นสิ่งของก็สามารถนำมาช่วยเพิ่มผลผลิต
ได้อีกด้วย ส่วนผลกระทบโดยตรง ผู้ผู้มีการขยายกิจการ
ในอาชีพของตนเองที่ทำอยู่เดิม ทำให้มีอาชีพที่มั่นคง
สามารถสร้างงานให้กับตนและครอบครัว สามารถนำ
เทคนิควิธีการใหม่ๆ จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มาช่วยในการ
ดำเนินกิจการดีขึ้น สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น
และวัสดุที่มีราคาถูกมาใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด
สำหรับผลกระทบโดยอ้อม สมาชิกภายในครอบครัวของ
ผู้ผู้ได้ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ มีความขยันสนใจในการ
ทำงานมากขึ้น สามัคคีรักใคร่ต่อกันทั้งในครอบครัวและ
หมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจนมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง
ในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืนและสามารถพึ่งตนเองได้

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ

**1.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ** การบริหารจัดการกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดพัทลุง สามารถบรรลุ
วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ได้กำหนดไว้ทั้ง 5 ข้อ กล่าวคือ การเกิดขึ้นของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองจังหวัดพัทลุง พบว่า เริ่มจากรัฐบาลได้ให้ความรู้กับประชาชนและประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบ การเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนร่วมกันร่างระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แล้วนำเสนอให้สมาชิกกองทุนได้ร่วมพิจารณาและใช้ปฏิบัติ จึงเป็นที่ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายเป็นอย่างดี ประกอบกับก่อนการจัดตั้งกองทุนในหมู่บ้าน/ชุมชนได้มีกองทุนในหลายรูปแบบอยู่แล้ว ประชาชนจึงเข้าใจวัตถุประสงค์และมีทัศนคติที่ดี แต่ก็มีประชาชนบางส่วนที่ยังสับสนในบางเรื่องเกี่ยวกับกองทุนอยู่บ้าง เป็นต้นว่าเกี่ยวกับเงื่อนไขและระเบียบของกองทุน จึงทำให้เกิดความไม่มั่นใจในตนเองและมียอดติดกองทุน แต่ก็ได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสร้างความเข้าใจมากขึ้น จึงกล่าวได้ว่าในภาพรวมแล้วมีแนวโน้มว่ากองทุนมีความอยู่รอด มีความเข้มแข็งและมียอดเงินของกองทุนเพิ่มมากขึ้น

ระบบการบริหารกองทุน พบว่า ส่วนใหญ่กระทำอย่างเป็นระบบ โดยคณะกรรมการกองทุนที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชน ได้ใช้หลักประชาธิปไตยในการทำหน้าที่บริหารกองทุน มีการจัดระเบียบไว้เพื่อเป็นแนวในการปฏิบัติร่วมกันและการดำเนินงานเป็นไปตามระเบียบและถูกต้อง ประกอบกับการที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน และมีประสบการณ์ในการบริหารงานกลุ่มต่างๆ มาก่อน จึงทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีระบบมากขึ้น ดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินงานของกองทุนยังได้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน จากความคิดนามธรรมสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง ชุมชนให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ ตามวิถีการดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพต่อชุมชนได้มากที่สุด มีความเข้าใจและนำเอาหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาใช้ในการบริหารกองทุนและการดำรงชีวิต นอกจากนี้แต่ละกองทุนได้เปิดโอกาสให้สมาชิกได้

แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสานร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ใหม่ รู้เท่าทันสถานการณ์ มีความคิดความเข้าใจต่อโลกและธรรมชาติ สามารถผลิตและบริหารจัดการบนพื้นฐานของความประหยัด การผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว และความรู้สึกในการเป็นเจ้าของกองทุน และชุมชน โดยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกัน

ส่วนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ประชาชนเข้าใจฐานะทางเศรษฐกิจของตน รู้จักการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ประหยัดและออมมากขึ้น รู้จักภัยพิบัติภัยการสิ่งแวดล้อม เล็งเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน จนเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ เกิดการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ และการผลิตที่เน้นการบริโภคในครัวเรือน และการจำหน่ายในชุมชน มีความคิดริเริ่มในการประกอบอาชีพที่หลากหลายทั้งที่อาชีพหลักและอาชีพเสริม และสามารถพึ่งพาตนเองได้

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าจากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดพัทลุง ทำให้ชุมชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งขึ้น และมีแนวโน้มที่ยั่งยืนมากกว่าเดิม เนื่องจากเงินกองทุนช่วยกระตุ้นและพัฒนาอาชีพทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้มีปัจจัยการผลิตและทุนสนับสนุนในการดำเนินกิจการได้มาก สมาชิกกองทุนมีการติดต่อพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกัน มีแนวโน้มการรวมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพเดียวกันและอาชีพที่ต่างกันในทุกระดับ ตลอดจนมีเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและสรุปบทเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

2. ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

2.1 ปัจจัยด้านบวก

1) ในแง่ของประชาชนและสมาชิกกองทุน

มีส่วนร่วมหรือร่วมมือในการจัดตั้งกองทุน การดำเนินงาน การบริหารจัดการกองทุน ให้ความสำคัญและเห็นประโยชน์ของกองทุน ตลอดจนมีทัศนคติที่ดี มีจิตสำนึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าของกองทุน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบที่กำหนดไว้ และมีการนำเอาทุนทางสังคมมาใช้ในการดำเนินการ อีกทั้งในชุมชนมีผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ เข้ามามีส่วนช่วยในการดำเนินงานของกองทุน

2) บริบทของหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการของผู้กู้ ทำให้เกิดทุนหมุนเวียนและฟื้นฟูของตนเองได้

3) การเกิดการรวมกลุ่มและเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ ตลอดจนการประสานการทำงานร่วมกัน กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม เป็นการเสริมพลังต่อการดำเนินงานของกองทุนให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี

4) คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารกองทุน ต่าง ๆ ในชุมชนมาก่อน จึงทำให้การดำเนินงานของกองทุน มีความเข้มแข็งและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการเร็วขึ้น ประกอบกับการมีนิสิตบัณฑิตกองทุน มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกองทุน ช่วยประสานการทำงานร่วมกันให้คำแนะนำและร่วมปฏิบัติการในการดำเนินงานของกองทุน

5) การบริหารงานที่เป็นระบบระเบียบ โปร่งใสเป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ จึงเป็นที่ไว้วางใจของสมาชิก เกิดความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการกองทุน

2.2 ปัจจัยด้านลบ

1) ประชาชนบางส่วนคัดค้านและมีทัศนคติที่ไม่ดีในการจัดตั้งกองทุน สมาชิกบางส่วนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ระเบียบและหลักเกณฑ์ต่างๆ ของกองทุน การบริหารจัดการของกองทุน อีกทั้งมีการเมืองท้องถิ่นเข้ามาแทรกแซง จึงทำให้เกิด

ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุน

2) คณะกรรมการขาดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ ขาดความกระตือรือร้น ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ หรือมีเวลาไม่เพียงพอให้กับกองทุน จึงส่งผลต่อการบริหารจัดการกองทุนได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร

3) ระเบียบที่กำหนดให้ชำระคืนสิ้นเกินไป ประกอบกับสมาชิกยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารหรือนายทุนนอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง เงินส่วนหนึ่งจึงต้องนำไปชำระหนี้ ซึ่งทำให้ไม่สามารถชำระเงินคืนได้ทันและขาดเงินทุนหมุนเวียน จึงไม่สามารถระดมทุนให้เติบโตหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในระยะเวลานานขึ้นได้

4) ระบบการบริหารจัดการที่ไม่ค่อยเข้มงวดกับข้อกฎหมาย ข้อระเบียบของกองทุน การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ที่ไม่เป็นธรรมและทั่วถึง ขาดการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงาน จึงทำให้สมาชิกกองทุนไม่ปฏิบัติตาม โดยเฉพาะการกู้เงินไปใช้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การชำระเงินคืน

5) การขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริม แนะนำในด้านอาชีพ การแปรรูป การตลาด หรือด้านการบริหารจัดการกองทุน จึงทำให้ผลผลิตล้นตลาด ราคาจึงตกต่ำ หรือถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลต่อการลงทุน การผลิต และรายได้ของผู้กู้ และประสิทธิภาพของกองทุนโดยรวม

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน/ชุมชนเนื่องจากในระยะก่อตั้งกองทุนมีการจัดเวทีประชาคม และจากการประชุมทุกเดือนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงาน การแก้ปัญหา ร่วมกัน จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกองทุน เกิดเครือข่ายของปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญา

ท้องถิ่น จึงเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
สร้างสรรค์กองทุนไปสู่ความยั่งยืน นอกจากนี้มีองค์กร
แหล่งความรู้ที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพ เกิดเครือข่าย
การเรียนรู้ของผู้ประกอบอาชีพจากวิถีชีวิต ภายใต้พื้นที่
สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน การเรียนรู้ระหว่างนิสิตบัณฑิต
กองทุนชุมชน กลุ่ม/องค์กรต่างๆ เกิดการพัฒนากลายเป็น
เครือข่ายแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งองค์กรภายนอก
ชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน มีหน่วยงาน

ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้ความ
รู้ในการประกอบอาชีพ การบริหารจัดการกองทุน
การฝึกอบรมด้านการบัญชี การติดตามประเมินของกองทุน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดพัทลุงตาม
ที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดและตามทัศนะ
ของประชาชนท้องถิ่น ดังนี้

ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด	ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชน
1. ความสามัคคี พบว่าหมู่บ้านเป็นลักษณะชนบท การตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ลักษณะครอบครัว ขยายเป็นเครือญาติ หรือเพื่อนบ้านที่สนิทสนม คุ้นเคยมานาน ทำให้ความกลมเกลียวค่อนข้างสูง ส่วนชุมชนในเมืองความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากชุมชนมีลักษณะต่างคนต่างอยู่	1. ผู้นำทั้งที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติมี ความเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จิตใจโอบอ้อมอารี ความเป็น ประชาธิปไตย เคารพและยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น
2. ความซื่อสัตย์ โดยภาพรวมยังไม่มียางงานการมี หนี้สูญ จึงชี้ให้เห็นว่ามีความซื่อสัตย์สูงเป็นความ เข้มแข็งของชุมชนระดับหนึ่ง	2. ประชาชนมีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความรู้ใน การประกอบอาชีพของตนเอง และได้รับความรู้ เพิ่มเติมตลอดเวลา
3. การยกย่องคนทำความดี โดยเฉพาะการยกย่องคนที่ ทำความดีเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการดำรงชีวิต เสียสละเพื่อส่วนรวม ประพฤติดีให้เกียรติในสังคม	3. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ ขยัน สามัคคี รับทราบหน้าที่ เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของชุมชนและมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง
4. การช่วยเหลือกัน มีการช่วยเหลือกันในระดับสูง พึ่งพาอาศัยแบบญาติมิตร ช่วยเหลือตามความ สามารถและเอื้ออำนวยของโอกาส มีการร่วม กิจกรรมต่างๆ	4. สมาชิกในชุมชนมีความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้ สถานการณ์ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรม การพัฒนา งานประเพณี กิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น
5. มีโอกาสหาความรู้ มีโอกาสในการหาความรู้จาก ข้อมูลข่าวสารทางหนังสือ สิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตสูงขึ้นทั้งจากภาครัฐและเอกชน รวมทั้ง ได้รับฟังความคิดเห็นและได้สร้างองค์ ความรู้ร่วมกัน	5. ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนเห็น ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และเป็นชุมชน ปลอดภัยเสถียร

ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด	ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชน
6. ความหลากหลายในการประกอบอาชีพ ครอบครัวมีความหลากหลายในการประกอบอาชีพเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น เกิดรายได้แม้จะมีรายได้ไม่มากนัก เน้นความพอเพียง มีอำนาจซื้อขายสูงขึ้น	6. ชุมชนมีวิถีชีวิตที่คล้ายกัน พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มกันภายในหมู่บ้าน บนพื้นฐานเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
7. ความรักใคร่ปรองดองกัน ทุกภาคมีความรักใคร่ปรองดองกัน มีความเข้าใจในครอบครัวทำให้การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เป็นครอบครัวขยาย สมาชิกมีทั้งผู้สูงอายุและเด็ก อยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน	7. ชุมชนได้รับพัฒนาสาธารณูปโภคอย่างครบถ้วน เช่น การคมนาคม ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่กันอย่างสันติ
8. การรวมกลุ่มประกอบอาชีพ มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้มีอาชีพเสริมจากอาชีพเดิมและเกิดอาชีพใหม่เพิ่มขึ้น	8. รัฐสนใจและเอาใจใส่ดูแลผู้ด้อยโอกาส มีการพัฒนาอาชีพด้านผลผลิต ความเป็นอยู่ที่อยู่ดีกินดี และชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการดำเนินการต่างๆ
9. การประชุมร่วมกัน พบว่า มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง แสดงความคิดเห็นแก้ปัญหาทำความเข้าใจร่วมกัน การเปิดเวทีประชาคมหรือเวทีความเห็น เป็นการจุดประกายให้ชุมชนเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	9. มีการบริหารจัดการที่ดีในชุมชน มีมาตรการที่กำหนดขึ้นในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งมีระบบการจัดสวัสดิการที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชน
10. ชุมชนมีการช่วยเหลือสตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส มีการช่วยเหลือกันมากขึ้น โดยมีภาครัฐเข้ามาเสริมให้ความช่วยเหลือมากขึ้น หน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลช่วยเหลือตามบทบาทหน้าที่ของตน	
11. ความเป็นกลางและยุติธรรม โดยภาพรวมพบว่า มีผู้นำโดยเฉพาะผู้นำทางธรรมชาติ ที่มีความเป็นกลาง ไม่เอนเอียง มีความเสียสละ ต้องการให้กองทุนเป็นไปในทิศทางที่ดี	
12. การมีโอกาสร่วมกิจกรรม สมาชิกมีโอกาสมีส่วนร่วมกำหนดกรอบการทำงานมีแนวทางวิธีกาไขตลอดจนการตัดสินใจในการใช้เงิน	

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาล

1) รัฐบาลควรมีนโยบายที่มีความต่อเนื่อง ในด้านการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ การใช้เงินกองทุน เพื่อการประกอบอาชีพเพื่อลดปัญหาการกู้ยืมระบบ การส่งเสริมยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เพื่อสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

2) ควรสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดย จัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการ กองทุน และมีการกำหนดรางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับ กองทุนที่ดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและบริหารได้ดี

3) รัฐบาลควรจัดสรรเงินงบประมาณ เพื่อ สนับสนุนกองทุนต้นแบบแห่งการเป็นศูนย์การเรียนรู้ ให้กับกองทุนอื่นๆ ไปสู่การขยายผลและการสร้างองค์กร เครือข่ายให้มากขึ้น โดยให้ชุมชนหรือกองทุนมีส่วนร่วม อย่างแท้จริง มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจน สนับสนุนให้มีตลาดชุมชน เพื่อรองรับผลผลิตของชุมชน ลดการผูกขาดช่องทางการตลาดที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

4) กองทุนที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ควรหา แนวทางในการพัฒนามีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยอบรม หรือให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น การสร้างอาชีพ การสร้าง รายได้ การผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อสนับสนุนการ ใช้เงินของประชาชนผู้กู้ยืมมีประสิทธิภาพ ตลอดจน การบริหารจัดการกองทุน

5) ควรมีระบบการติดตาม การรายงาน และ การประเมินผลดำเนินงาน การบริหารเงินกองทุนเป็น ระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยร่วมกับนักวิชาการของ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อได้มีการติดตามและ ตรวจสอบการใช้เงินกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการ กำหนดแนวทางและมาตรการติดตามที่ชัดเจน ในการพิจารณาอนุมัติการกู้ยืมเพื่อป้องกันการกู้ยืมเงิน ไปใช้ไม่ตรงวัตถุประสงค์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ควรร่วมมือภาคีต่างๆ ทั้งภาครัฐ นักวิชาการ และเอกชน แบบองค์รวมที่จะบูรณาการสาขาวิชาในการ พัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งด้านการปฏิบัติ ตามระเบียบกองทุน การเพิ่มศักยภาพด้านธุรกิจแก่สมาชิก อันจะนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนสร้างการเรียนรู้ในด้านต่างๆ โดยให้กระบวนการ เรียนรู้อยู่ในชุมชน ตั้งแต่ธุรกิจครบวงจร การสร้างความ เข้มแข็งเครือข่าย การบริหารจัดการกองทุน และการตลาด

2) ควรมีระบบการติดตามประเมินผลการ บริหารงานของกองทุน แบบมีส่วนร่วม โดยมีทีมการ ประเมิน ทั้งภายในชุมชนและทีมประเมินภายนอกชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลและบทเรียนในการหาแนวทางการ พัฒนาหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละกองทุน ได้ถูกต้อง

3) มีการวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการใช้ประโยชน์ ต่อการพัฒนาชุมชน ต่อการพัฒนากองทุน และประโยชน์ ในการนำความรู้สู่ชุมชนของสถาบันการศึกษาหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) ควรมีการจัดให้มีการศึกษาเป็นหลักสูตร ต่อเนื่องในปีต่อไป เพื่อสร้างโอกาสให้กับประชาชนที่เป็น รากฐานของการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยการปรับปรุง หลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมทั้งชุมชนเมือง และชุมชนชนบทที่มีบริบททางสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงโดยหารูปแบบในการเรียนรู้ ให้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา

5) ควรส่งเสริมให้กองทุนทำการวิจัยแบบ มีส่วนร่วม โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพต่างๆ สำหรับโครงการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ได้ ข้อมูลมาศึกษาวิจัยปรับปรุงกองทุนหมู่บ้านทั้งในระบบ บริหารกองทุนและการดำเนินการของผู้กู้

6) สถานศึกษาควรจัดอบรมเสริมความรู้เสริมทักษะและสร้างศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางเพื่อพัฒนาหรือศูนย์การเรียนรู้ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นฝ่ายสนับสนุนการพัฒนาให้ชุมชนสร้างภูมิปัญญาของตนเองได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1) ควรปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ไม่มีทะเบียนบ้านแต่มีกิจกรรมและการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนนั้นๆ เป็นสมาชิกกองทุนได้ พิจารณาและผู้ด้อยโอกาสที่ไม่มีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนของกองทุน ได้มีโอกาสกู้เงินเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ รวมทั้งเพิ่มวงเงินกู้ให้มากขึ้น และเพิ่มวงเงินฝากสัจจะของสมาชิกและเร่งรัดให้ฝากตรงเวลาเพื่อกระตุ้นให้มีเงินออกมากขึ้น

2) ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาคม เพื่อเข้ามาร่วมขับเคลื่อนชุมชนการวางแผนให้ได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจน เพื่อนำมาสู่การพัฒนา ติดตามและประเมินการบริหารงานของกองทุนและผู้เกี่ยวข้องจริง และต่อเนื่อง อาจจะเป็นลักษณะของการวิจัยชุมชนแบบมีส่วนร่วม

3) ควรส่งเสริมการพัฒนากองทุน ด้วยความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของร่วมหรือมีจิตสำนึกเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจฐานรากของชุมชน มีความมุ่งมั่นจริงจัง และซื่อสัตย์ที่จะร่วมกันพัฒนากองทุนอย่างแท้จริง มีการร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และประสานประโยชน์ร่วมกัน โดยจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของผู้นำกับชุมชนแบบบูรณาการ เพื่อสร้างจิตสำนึกการพัฒนาในระดับท้องถิ่น

4) สมาชิกผู้กู้ควรมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อใช้เตือนความจำ และเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

ประเมินการทำงานที่ผ่านมาว่ามีผลกำไรขาดทุนหรือไม่ และมีการฝึกอบรมหรือหาความรู้เพิ่มเติมในอาชีพที่ทำ และเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อช่วยให้การนำเงินไปลงทุนประสบความสำเร็จ

5) ควรมีระบบการบริหารที่มีความรับผิดชอบ ต่อสาธารณะ มีความเป็นธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ด้วยการประชุมชี้แจงผลการดำเนินงานและวางแผนงานเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของทุกกองทุน ตลอดจนมีรูปแบบบัญชีที่ง่ายต่อความเข้าใจ เพื่อการบริหารกองทุนที่มีประสิทธิภาพ

6) การรวมกลุ่มการเรียนรู้พึ่งตนเองและการเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้และการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน เพื่อประชาชนจะได้มีการแก้ไขปัญหาระดับชุมชนได้เป็นพื้นฐาน โดยการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น ประยุกต์เป็นอาชีพจากการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อแสวงหาความรู้ในชุมชนร่วมกัน และเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นๆ ในการเสริมสร้างศักยภาพด้านการพัฒนาของชุมชน

7) ควรพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เกิดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นหลักดำเนินชีวิตตามหลักการพัฒนาที่เป็นแบบองค์รวม ที่มีการบูรณาการด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความเข้มแข็งในการเรียนรู้กับชุมชน กลุ่ม/องค์กรชุมชน การจัดสวัสดิการแก่ชุมชน ในลักษณะมีส่วนร่วมอันจะทำให้เกิดเครือข่ายการคุ้มครองทางสังคมด้วยการพึ่งตนเอง เอื้ออาทรของชุมชน

8) ควรประสานภาคีความร่วมมือระหว่างผู้นำ/แกนนำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนภาคีแห่งความร่วมมือกับกองทุนหมู่บ้านอื่นๆ และหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการแผนเข้าด้วยกันในทุกระดับ ตั้งแต่แผนแม่บทชุมชน แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายวิชาการโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. (2546). การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ,
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2545). เอกสารสรุปผลการจัดตั้งและผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, อัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื. (2544). แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

(2545-2549). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสถาบันราชภัฏ. (2544). การวิจัยเชิงปฏิบัติการติดตามส่งเสริมการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสถาบันราชภัฏ.

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ. (2544). คู่มือนักศึกษาและหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและประเมินผล. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ.

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ. (2545). ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาสารนิพนธ์. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.